

tražni odbor podnio je izvještaj o štednji federalnoj vladi, a kopija izvještaja poslana je arhivistu dominiona, Arthuru Doughtyju. U svom odgovoru na izvještaj, Doughty je pokušao uvjeriti vladu u korisnost arhiva, vladinih pismohrana i dobrog upravljanja informacijama. Učinio je to u maniri romana toka svijesti, izvještavajući vladu o tome koliko su puta arhivi pridonijeli radu vlade. Njegovi komentari govore jednako brojnim generacijama, jer svaki će se arhivist lako složiti s njegovim pogledima na primjerenu plaću, zaštitu dokumenata i vrijednost arhiva.

Hrvoje Baričević

Archival Science, International Journal on Recorded Information, **8, 2-4(2008); 9, 1-4(2009); 10, 1-4(2010)**

U broju 2 časopisa *Archival Science*, iz 2008. godine, objavljeno je 5 članaka.

Prvi članak, autora Paula Wakea, višeg predavača engleske književnosti na Sveučilištu Manchester Metropolitan, nosi naslov *Writing from the archive: Henry Garnet's powder-plot letters and archival communication* (Pisanje iz arhiva: Pisma Henryja Garneta o Uroti baruta i arhivska komunikacija). Temeljem pisama Henryja Garneta (1555-1606), poglavara isusovačkog reda u Engleskoj i osumnjičenika za sudjelovanje u Uroti baruta - pokušaju ubojstva kralja Jakova I. - autor analizira obilježja arhiva i mogućnosti tumačenja arhivskih izvora u korelaciji s narativnom teorijom. Pisma nastala u vrijeme Garnetovog zatočeništva u Tower of London, autor ne promatra primarno kao povijesne izvore, već temeljem njihove analize razvija šire primjenjivi dijaloški i višesmjerni komunikacijski model koji uključuje: stvaratelja dokumenta, dokument, arhivista te povjesničara istraživača. Prenošenje poruke autor analizira u kontekstu komunikacijskih modela teoretičara književnosti, poput primjerice Romana Jakobsona, Waynea C. Bootha, Gerarda Genettea, Seymoura Chatmana i drugih.

U članku *Framing photographs, denying archives: the difficulty of focusing on archival photographs* (Oblikovanje fotografija, nijekanje arhiva: poteškoće pri fokusiranju na arhivske fotografije), Tim Schlak, doktorand na School of Information Sveučilišta u Pittsburgu, analizira različite teorijske pristupe razumijevanja fotografija u stručnoj arhivističkoj literaturi tijekom posljednja tri desetljeća. U drugom dijelu članka, s obzirom na višestrukost potencijalnih značenja, ukazuje na poteškoće glede tumačenja fotografija i njihovog korištenja kao povijesnih izvora.

U članku *Archival Science in Brazil: the establishment of a scientific discipline and its impact on training archivists in the era of information and knowledge* (Arhivistika u Brazilu: utemeljenje znanstvene discipline i njezin utjecaj na obrazovanje arhivista u doba informacija i znanja), Georgeta Medleg Rodrigues i Angelica Alves da Cunha Marques predstavljaju rezultate višegodišnjeg istraživanja provedenog u sklopu diplomskog studija informacijskih znanosti na Sveučilištu Brasilia. Temeljem analize dokumenata iz brazilskog National Archive Fonda, pregleda arhivističke literature, te intervjuiranja stručnjaka uključenih u razvoj arhivistike kao znanosti, autorice ukazuju na odnose i teorijsku povezanost između arhivistike i drugih infor-

macijskih znanosti, razvoj arhivistike kao znanstvene discipline i njezinu akademsku institucionalizaciju u Brazilu od 70-ih godina prošlog stoljeća.

Jean Dryden, asistentica na Studiju informacijskih znanosti na Sveučilištu Maryland, u članku pod naslovom *Copyright issues in the selection of archival material for Internet access* (Pitanja autorskih prava kod odabira arhivskoga gradiva dostupnog putem interneta), predstavlja rezultate istraživanja provedenog u kanadskim arhivima. Autorica nastoji odgovoriti na dva osnovna pitanja: na koji način autorska prava utječu na odabir arhivskog gradiva dostupnog putem interneta, te koje resurse arhivske ustanove izdvajaju za osiguranje autorskih prava od njihovih vlasnika i autora i zašto. Zaključuje kako rezultati istraživanja pokazuju da se za objavu i dostupnost putem interneta odabiru one cjeline gradiva kod kojih postoji mala opasnost povrede autorskih prava, jer su istekla ili ih ima ustanova odnosno, one koje zahtijevaju neznatna sredstva da bi se utvrdilo ili osiguralo autorsko pravo. Istraživanja također pokazuju da kanadske arhivske ustanove objavljuju znatno manje sadržaja nego što im to zakon omogućava, jer žele izbjeći komplikacije u slučaju povrede prava.

Na kraju ovog broja, Brien Brothman donosi prikaz i kritički osvrt na knjigu *Records, rules and speech acts* (Podaci, pravila i govorni čini) objavljenu 2007. godine u izdanju Tampere University Pressa. Autor knjige je Pekka Henttonen, bivši arhivist u Vojnom arhivu Finske, a trenutno asistent na Odsjeku za informacijske znanosti Sveučilišta Tampere. Temeljna teza koju autor obrađuje jest preklapanje arhivske teorije odnosno arhivistike kao znanosti i „teorije govornih činova“ (*speech act theory*) Johna Austina koja u pristupu jeziku, uz lingvističku i semantičku, u obzir uzima i pragmatičku dimenziju teksta, tj. pažnju posvećuje komunikacijskoj snazi iskaza i učinku iskaza na primatelja.

Broj 3 časopisa iz 2008. godine sadrži uvod i šest članaka. Riječ je o specijalnom izdanju u kojem su objavljena neka od izlaganja s godišnje *DOCAM konferencije* (*The Document Academy*), održane 2008. godine na Sveučilištu Wisconsin-Madison.

U Uvodu (*Introduction*) Roswithe Skare i Catherine Arnott Smith ukazuje se na raznolikost tema i pristupa kod teorijskog promišljanja pojma dokumenta, njegovog značenja i terminološkog određenja kako među knjižničarima, arhivistima i muzeolozima, tako i stručnjacima drugih akademskih područja.

Niels Windfeld Lund i Michael Buckland u članku pod naslovom *Document, documentation, and the Document Academy: introduction* (Dokument, dokumentalistika i Dokumentalistička akademija: uvod), opisuju razvoj i realizaciju inicijative u vezi s osnivanjem Akademije i održavanjem godišnjih konferencija i dokumentalističkih ljetnih škola od 2003. godine u organizaciji Sveučilišta Tromso i Sveučilišta California-Berkeley.

U članku Berndta Frohmanna *Documentary ethics, ontology, and politics* (Dokumentalistička etika, ontologija i politika), dokumenti i dokumentalistika, tj. obrada sadržaja dokumenta, bez obzira na oblik prikazivanja, promatraju se u kontekstu „teorije sastavljanja“ (*assemblage theory*) Manuela De Lande, te „teorije ponovnog okupljanja društvenog“ (*reassembling the social*) Bruna Latoura. Kako bi ukazao na razlike između opisa, definicija, pripovijedanja odnosno tekstova kao sažetih entiteta

s jedne strane, te zapisa i dokumenata s druge strane, autor koristi primjere iz društvenih znanosti, prije svega antropologije i menadžmenta. Tvrdi kako dokumentalistika nije nužno neutralna, već može uključivati važne etičke i političke čimbenike. S tog stajališta, spomenuta „teorija sastavljanja“ predstavlja po mišljenju autora, snažan mehanizam za razumijevanje veza između dokumentalistike i etike, politike i znanosti.

Elisabeth Davies u članku *The script as mediating artifact in professional theater production* (Scenarij kao posrednik u profesionalnom kazališnom stvaralaštvu) nastoji identificirati znanstvene postupke kazališnih scenarista u okviru „kulturno-povijesne aktivističke teorije“ (*cultural-historical activity theory*). Temeljem analize intervjua s petnaestak kazališnih scenarista u vezi s dvama različitim scenarijima iste predstave, autorica identificira sedam postupaka koje scenaristi koriste kod pisanja scenarija: čitanje, razvrstavanje i upis, prikupljanje, predstavljanje, učenje, pamćenje i standardizacija. Pri tome scenarij promatra kao posrednički medij postavljen između subjekta i objekta, pri čemu su subjekti kazališni scenaristi, a objekt priča radnje. S obzirom da scenarij nije predstava, već samo temelj za njezinu izvedbu, koja može biti zabilježena snimanjem riječi, zvukova ili slika, postavlja se pitanje arhivskoj struci glede trajnog čuvanja cjelovitog gradiva o kazališnim izvedbama.

Sljedeći je članak Nathana Rileya Johnsona, polaznika doktorskog studija na School of Library & Information Studies na Sveučilištu Wisconsin - Madison, pod naslovom *Technical documents as rhetorical agency* (Tehnički dokumenti kao retorički posrednici). U okviru kritičke teorije i retoričkog kriticizma Herberta Marcusea, autor analizira dokumente distribuirane 1998. godine tijekom *online* prosvjeda skupine aktivista (CSS Samurai), kojim se nastojala osigurati kompatibilnost *world wide web* tehnologija. Prateći životni ciklus pojedinačnog tehničkog dokumenta, simultano opisujući kako je opisan prilikom razmatranja od strane nekoliko različitih grupa, autor zaključuje kako takav dokument može postati posrednik odnosno veza između različitih suprotstavljenih grupa. Na temelju analiziranog pojedinačnog slučaja, sugerira korištenje analize dokumenata kao važnog aspekta u tumačenju odnosa među društvenim skupinama.

U članku Davida Bearda *From work to text to document* (Od djela do teksta i dokumenta) razmatraju se pitanja različitog terminološkog određenja i upotrebe pojmova *djelo*, *tekst* i *dokument* od strane arhivista s jedne te humanističkih stručnjaka s druge strane. Temeljem detaljnog prikaza upotrebe navedenih pojmova u radovima Rolanda Barthesa, Roberta Gainesa, Roberta Connorsa, Richarda Coxa, Shannon Rose Rilea, Jacquesa Derride i drugih, autor ukazuje na prirodni pomak od *djela* preko *teksta* do *dokumenta*. Pritom ističe kako je pomak od *djela* prema *tekstu* u humanističkim znanostima u posljednjih tridesetak godina označio esej Rolanda Barthesa *From Work to Text* iz 1986. godine. Međutim, praksa uvođenja *dokumenta* kao ključnog pojma odnosno pomak od *teksta* prema *dokumentu*, prihvaćen i uveden kao koncept u informacijskim znanostima ostaje, kako tvrdi autor, neprihvaćen i predstavlja izazov za suvremene humanističke istraživače.

Ovo specijalno izdanje završava člankom Estrelle Rojas, profesorice informacijskih i komunikacijskih znanosti na Sveučilištu Artois, pod naslovom *New figures of web textualities: from semio-technical forms towards a social approach of digital prac-*

tices (Novi oblici web tekstualnosti: od polutehničkih oblika prema društvenom pristupu digitalnih praksi). Temeljem analize niza web stranica raznih institucija, organizacija i pojedinaca (npr. French Natural History Museum, Poptronic, Desordre, Telemarama, Lamine i dr.), autorica opisuje utjecaj *on-line* sadržaja na obradu, čitanje i tumačenje teksta odnosno utjecaj prakse stvaranja digitalnog teksta na evoluciju i percepciju dokumenta.

Četvrti broj časopisa iz 2008. godine obuhvaća uvod i pet članaka. Riječ je također o specijalnom izdanju, posvećenom izlaganjima sa CHIPs radionice (*Cultural Heritage Information Professionals workshop*), održane u travnju 2008. godine u organizaciji ustanova: Institute of Museum and Library Services, Florida State University i Ringling Museum of Art.

U uvodu pod naslovom *An introduction to digital convergence: libraries, archives, and museums in the information age* (Uvod u digitalno približavanje: knjižnice, arhivi i muzeji u informacijskom dobu), autor Paul F. Marty ukazuje na zajedničku inicijativu urednika triju časopisa - *Library Quarterly*, *Archival Science* i *Museum Management and Curatorship* - potaknutu navedenom CHIPs radionicom. Inicijativa je rezultirala objavljivanjem triju specijalnih izdanja posvećenih istraživanju zajedničkih informacijskih potreba i izazova s kojima se susreću knjižnice, arhivi i muzeji u informacijsko doba, preklapanju obrazovnih ciljeva knjižničnih, arhivističkih i muzeoloških studijskih programa, te približavanju nastavnika i stručnih djelatnika koji rade na rješavanju korisničkih zahtjeva u tim ustanovama. U tom smislu, pet članaka objavljenih u arhivističkom časopisu *Archival Science*, četiri članka objavljena u knjižničarskom časopisu *Library Quarterly* i pet članaka objavljenih u muzeološkom časopisu *Museum Management and Curatorship*, čine jedinstvenu cjelinu, a kao svojevrsni trobroj dokaz su sposobnosti ovih ustanova da premoste međusobne razlike i izazove i stvore kvalitetne rezultate zajedničkim radom.

U prvom članku Thomasa Kirchoffa, Wernera Schweibenza i Jörna Sieglerschmidta, *Archives, libraries, museums and the spell of ubiquitous knowledge* (Arhivi, knjižnice, muzeji i čarolija sveprisutnog znanja), polazi se od ideje da korisnika na internetu primarno zanima informacija, a ne i odakle informacija dolazi. Stoga autori smatraju da knjižnice, arhivi i muzeji trebaju osigurati jedinstveno, centralno mjesto pretraživanja i pristupa informacijama o kulturnoj baštini. Na primjeru BAM-a, zajedničkog portala arhiva, knjižnica i muzeja, prikazuje se transformacija tih ustanova u Njemačkoj od tradicionalnih zatvorenih institucija u one digitalnog znanja. Navodi se kako BAM ima potencijal da služi kao jedinstveno mjesto za pristup sadržajima raznih ustanova koje raspolažu kulturnom baštinom i kako može dati značajan doprinos nastojanjima i njemačke vlade i EU za uspostavom portala kulturnih sadržaja na internetu.

U članku Martina R. Kalfatovića, Effie Kapsalis, Katherine P. Spiess, Anne Van Camp i Michaela Edsona, pod naslovom *Smithsonian Team Flickr: a library, archives, and museums collaboration in web 2.0 space* (Smithsonian Team Flickr: suradnja knjižnica, arhiva i muzeja u okruženju weba 2.0), ukazuje se na izazove s kojima se susreću muzeji, knjižnice i arhivi nastojeći prikazati svoje sadržaje u okvirima web 2.0 tehnologije, koja umjesto jednosmjernog protoka informacija podrazumijeva interaktivnu dvosmjernu komunikaciju između korisnika i računala te korisnika i drugih korisnika, čime korisnik od pasivnog postaje aktivni sudionik. U članku su predstav-

ljeni rezultati šestomjesečnog pilot-projekta u kojem je manji dio fotografskih zbirki Smithsonian Institution, federalne ustanove SAD-a koja obuhvaća 14 muzeja, 7 istraživačkih centara, nacionalni ZOO, te druge ustanove koje posjeduju digitalne ili konvencionalne fotografske zbirke, bio dostupan na Flickr Commonsu, forumu kreiranom za plasiranje fotografskih zbirki raznih institucija korisnicima weba 2.0. Projekt pokazuje kako se znanje, mogućnosti i sposobnosti knjižnica, arhiva i muzeja mogu isticati u okruženju weba 2.0 kako bi se osigurao pristup novim, u nekim slučajevima i nepoznatim korisnicima. Zaključuje se kako ovaj projekt također pokazuje koji sadržaji su poželjni u svijetu weba 2.0, te kako je moguće uspostaviti suradnju različitih institucija na zajedničkom projektu.

U članku Grega Baka i Pam Armstrong *Points of convergence: seamless long-term access to digital publications and archival records at library and archives Canada* (Točke približavanja: nesmetani dugoročni pristup digitalnim izdanjima i arhivskom gradivu u kanadskim knjižnicama i arhivima), ukazuje se na važnost unapređenja pristupa gradivu u knjižnicama, arhivima i muzejima. S obzirom da korisnici zahtijevaju nesmetan pristup gradivu, tvrdi se da informacijski stručnjaci moraju istraživati nove tehnologije i standarde radi boljeg pristupa istraživačima, nastavnicima, studentima i drugim korisnicima, istovremeno ohrabrujući različite organizacije da surađuju u razvoju zajedničkih zbirki i resursa. Autori prezentiraju iskustva vezana uz osnivanje *Library and Archives Canada* (LAC), institucije osnovane 2004. godine koja je obuhvatila gradivo, usluge i osoblje prijašnje Nacionalne knjižnice (*National Library*) i Nacionalnog arhiva (*National Archives*). Nadalje, iznose se iskustva vezana uz osmišljavanje *Fed Search*, online alata za pretraživanje, te izradu digitalnog repozitorija (*Trusted Digital Repository*) koji treba omogućiti pohranu, zaštitu, upravljanje i korištenje arhivskog i knjižničkog gradiva.

U članku Gillian Oliver, Yunhyong Kim i Seamusa Rossa *Documentary genre and digital recordkeeping: red herring or a way forward?* (Pismeni žanr i upravljanje digitalnim gradivom: lažni trag ili korak naprijed?), ukazuje se na važnost istraživanja mogućnosti primjene tema i koncepata iz jedne discipline u drugim disciplinama, s aspekta traženja poveznica između studija knjižničarstva, muzeologije i arhivistike. Ističe se kako informacijski stručnjaci moraju uzeti u obzir činjenicu da i stari i novi filozofski pristupi utječu na zajednički rad knjižnica, arhiva i muzeja, osobito imajući u vidu činjenice da nove tehnologije nude nove mogućnosti za istraživanje i osiguravaju nove načine u primjeni starih. U tom kontekstu razmatra se koncept upravljanja registraturnim i arhivskim digitalnim gradivom, pri čemu je posebna pozornost posvećena strukturalističkom pogledu na žanr i njegovim vezama sa sustavom upravljanja zapisima.

Posljednji je članak Richarda J. Coxa i Ronalda L. Larsena *iSchools and archival studies* (iškole i studiji arhivistike). U članku se opisuju obilježja *iSchool* programa, započetog 2005. godine, koji uključuje novoosnovane studije, odnosno fakultete informacijskih tehnologija, informatike i informacijskih znanosti, s interdisciplinarnim pristupom razumijevanju mogućnosti i izazova upravljanja informacijama, zagovarajući metodologiju organizacije informacija koja omogućava univerzalni pristup i usmjerenost na korisnika. Ukazuje se na potrebu za profesorima na studijima bibliotekarstva, muzeologije i arhivistike koji će objediniti istovjetnosti i različitosti tih disciplina i pripremiti njihove studente da rade i izvan granica knjižnica, arhiva odnosno

muzeja. Zaključuje se kako međutjecaji koji postoje između sadašnjih obrazovnih programa trebaju poticati nastavnike i stručne djelatnike da razmotre zajednička pitanja i pomoći im u pripremi nove generacije škola i studenata.

U **prvom dvobroju** časopisa iz **2009. godine** objavljen je uvod i deset članaka. Riječ je o specijalnom izdanju posvećenom izlaganjima s 4. međunarodne konferencije o povijesti dokumenata i arhiva ICHORA 4, održane u kolovozu 2008. godine u Perthu u Australiji.

U uvodu Joanne Sassoon i Tobyja Burrowsa pod naslovom *Minority reports: indigenos and community voices in archives. Papers from the 4th International Conference on the History of Records and Archives (ICHORA 4), Perth, Western Australia, August 2008* (Izveštaji manjina: glasovi domorodaca i zajednica u arhivima. Radovi s 4. međunarodne konferencije o povijesti dokumenata i arhiva /ICHORA 4/, Perth, Zapadna Australija, kolovoz 2008), prenose se iskustva s te konferencije. S obzirom na 27 izlaganja, 33 autora raznih disciplina (arheologija, arhivistika, antropologija, povijest umjetnosti, umjetnički dizajn, novinarstvo, knjižničarstvo, lingvistika i književnost) iz 13 zemalja, konferencija je prepoznata kao vrijedno međunarodno, interdisciplinarno i interkulturalno iskustvo. Kao glavna poveznica svih izlaganja navodi se zahtjev manjina da se njihov glas čuje u arhivima. U tom smislu, poziva se na preispitivanje arhivske prakse i angažmana u svrhu identificiranja i prezentiranja gradiva o manjinskim zajednicama sačuvanog u arhivima, kao doprinosa jačanju identiteta i kulturne promocije tih zajednica.

Prvi je članak Neparnja Gumbula, Aarona Corna i Julie Mant pod naslovom *Matjabala Mali' Buku-Runanmaram: implications for archives and access in Arnhem Land* (Matjabala Mali' Buku-Runanmaram: implikacije za arhive i pristup u Arnhemskoj zemlji). Članak prikazuje izazove s kojima se susreo tim istraživača pod vodstvom starješine domorodačkog naroda Yolngu, prilikom pronalaženja dokumenata o povijesti tog naroda u arhivu Sveučilišta u Sydneyu. Cilj istraživanja započetog 2007. godine bio je identificirati i vrednovati neke od najstarijih fotografskih i pisanih zapisa o životu Yolngu naroda u Arnhemskoj zemlji na sjeveroistoku Australije i učiniti ih dostupnima njihovim matičnim zajednicama na Milingimbi i Galiwin'ku (Otoku Elcho). Provedeno istraživanje prezentira se u kontekstu šire međunarodne inicijative u svrhu lociranja i osiguravanja pristupa drugim ranim etnografskim podacima o Arnhemskoj zemlji. Uzimajući u obzir razvoj digitalnih tehnologija, nudi se model za omogućavanje dugoročnog pristupa lokalnih zajednica tim rijetkim arhivskim materijalima, imajući pritom u vidu protokole koji će osigurati prijenos podataka i pružiti zaštitu protiv njihovog neovlaštenog korištenja.

Idući je članak Kaise Maliniemi, doktorice književnosti sa Sveučilišta Tromsø, čiji se užu istraživački interes odnosi na manjine Sámi i Kven u sjevernoj Norveškoj. U članku pod naslovom *Public records and minorities: problems and possibilities for Sámi and Kven* (Javni dokumenti i manjine: problemi i mogućnosti za narode Sámi i Kven), autorica opisuje osobna iskustva u vezi s radom na projektu *National Minorities in Public Records in Norway* (Nacionalne manjine u javnim dokumentima u Norveškoj). Pokazuje kako su kroz navedeni projekt u javnim arhivima pronađene stotine dokumenata pisanih na Sámi i Kven jezicima, a nisu bili označeni niti katalogizirani kao dokumenti koji nisu pisani na norveškom jeziku. Potaknuta tim iskustvom, auto-

rica postavlja pitanje stručne obrade i pohrane gradiva pisanog na jezicima manjina, te uloge arhivista u pružanju informacija o postojanju takvog gradiva u arhivima.

Elizabeth Nannelli, arhivistica u National Archives of Australia, u članku pod naslovom *Memory, records, history: the Records of the Commission for Reception, Truth, and Reconciliation in Timor-Leste* (Sjećanja, dokumenti, povijest: dokumenti Komisije za prihvaćanje, istinu i pomirenje u Istočnom Timoru), analizira utjecaje konteksta nastanka na sadašnje i buduće korištenje dokumenata nastalih radom *Comissao de Acolhimento, Verdade e Reconciliacao de Timor-Leste* (CAVR). Riječ je o Komisiji formalno osnovanoj 2002. godine u svrhu istraživanja i izvještavanja o kršenju ljudskih prava u Istočnom Timoru tijekom 25-godišnje indonezijske okupacije te nakon 1999. i glasanja za nezavisnost. U radu se ukazuje na povijesni kontekst osnivanja Komisije, prikazuje njezin rad, te daju obilježja dokumenata nastalih njezinim radom. Analizom obilježja dokumenata istražuje se utjecaj usmenih svjedočanstava i sjećanja stanovništva s jedne, te utjecaj političkog i društvenog konteksta unutar kojeg je Komisija djelovala s druge strane. Zaključno se raspravlja o potencijalnoj ulozi tih dokumenata u istraživanju povijesti Timora.

Idući je članak Kelvina L. Whitea, asistenta na School of Library and information Studies, na Sveučilištu Oklahoma, pod naslovom *Meztizaje and remembering in Afro-Mexican communities of the Costa Chica: implications for archival education in Mexico* (Meztizaje i pamćenje u afro-meksičkim zajednicama Costa Chice: implikacije na arhivističko obrazovanje u Meksiku). Autor opisuje meksičku arhivsku praksu i arhivistički obrazovni sustav u suodnosu s meksičkim etničkim zajednicama. Polazi od pretpostavke kako arhivi kolektivno određuju što i tko se pamti i kako, a isto tako tko i što se zaboravlja. Na primjeru zajednice *Meztizaje*, nastale miješanjem Španjolaca, Afrikanaca i domorodačkog stanovništva, ukazuje na praksu nestanka svjedočanstava o njihovim potomcima u meksičkim arhivskim ustanovama. Jedan od ključnih uzroka vidi u važećem sustavu obrazovanja, koji buduće arhiviste ne obrazuje na način da prepoznaju specifična obilježja i skrbe o memoriji manjinskih zajednica.

U članku Beverley Butler *'Othering' the archive - from exile to inclusion and heritage dignity: the case of Palestinian archival memory* (Koncept 'othering' i arhivi - od isključivanja do prihvaćanja i dostojanstva baštine: primjer palestinske arhivske memorije), na osnovi radova Jacquesa Derride, Edwarda Saida i drugih, kritički se preispituje dominacija europskih i sjevernoameričkih arhivskih i muzejskih ustanova, te se poziva na ponovno vrednovanje kolonijalnih arhiva. Ukazuje se na potrebu obnove pozitivnog pristupa palestinskoj kulturnoj memoriji i identitetu, temeljem drugačijeg promišljanja arhiva u kontekstu paradigme „dostojanstvo nasljeđa“ (*heritage dignity*) Jacquesa Derride.

Slijedi članak Andrewa Flinna, Mary Stevens i Elizabeth Shepherd sa Sveučilišta u Londonu, pod naslovom *Whose memories, whose archives? Independent community archives, autonomy and the mainstream* (Čija sjećanja, čiji arhivi? Samostalni arhivi zajednica, autonomija i matična ustanova). Autori ukazuju na pojavu niza projekata i inicijativa u Velikoj Britaniji u posljednja tri desetljeća, pokrenutih s ciljem prikupljanja i trajnog očuvanja gradiva o povijesti različitih manjinskih zajednica, u pravilu zanemarenog u okviru nacionalnog kulturnog nasljeđa. To je rezultiralo stvaranjem tzv. „arhiva zajednica“ (*community archives*) pri čemu se pod nave-

denim pojmom podrazumijevaju zbirke materijala sakupljenih od strane članova neke zajednice i nad čijom upotrebom oni ostvaruju određenu razinu kontrole. Ukazuje se na sumnjičavost autora takvih zbirki prema matičnoj arhivskoj službi te razvijanje mehanizama izravnog vlasništva i fizičke skrbi nad arhivskim zbirkama. Analizirajući utjecaj takvih arhiva na međusobne odnose manjinskih zajednica i njihov identitet u suvremenoj britanskoj kulturi i društvu, nastoji se pridonijeti međunarodnim raspravama o suvremenoj profesionalnoj arhivskoj teoriji i praksi.

Ben Alexander u članku pod naslovom '*What a setting for a mystery: Yaddo, the Yaddo records, and the memory of place*' (Okvir za tajanstvenost: Yaddo, Yaddo dokumenti i memorija mjesta), opisuje sudjelovanje na projektu preseljenja gradiva umjetničke kolonije Yaddo iz Saratoga Springsa u New York Public Library tijekom ljeta 1999. godine. Na primjeru gradiva nastalog radom umjetničke kolonije u posljednjih stotinjak godina (osnovana 1900. godine), a sada prvi put smještenog u jedno arhivsko spremište, uz gubitak izvornog konteksta nastanka autor ukazuje na proces dekontekstualizacije kao obilježja svih arhiva. Pri tome ukazuje na otvaranje mogućnosti za istraživače da stvaraju vlastite predodžbe o povijesnom i geografskom kontekstu nastanka takvog gradiva.

Članak Kirsten Wright iz Melbournea, pod naslovom '*Recording 'a very particular Custom': tattoos and the archive*' (Dokumentiranje 'vrlo specifičnog običaja': tetovaže i arhivi), temelji se na istraživanju provedenom tijekom magistarskog studija na Sveučilištu Monash. U članku se analiziraju dokumenti nastali u vezi s tetoviranjem u 19. stoljeću, u kontekstu europskih istraživanja Polinezije, te prenošenja običaja tetoviranja na Zapad. Temeljem sačuvanih dokumenata, promišlja se o načinima interpretacije i bilježenja domorodačkih običaja. S obzirom da tetovaže ne traju duže od životnog vijeka njihovih vlasnika, arhivistički proces čuvanja ne odnosi se na same tetovaže, već na njihove prikaze. Istražujući načine na koje su podaci o tetovažama arhivirani, smatraju kako se potpunije razumijevanje podataka o tetovažama može postići novim načinima opisa i klasifikacije zapisa odnosno kategoriziranja sadržaja korištenjem *tagova*, tj. ključnih riječi u opisivanju.

Dvobroj završava člankom Jeannette A. Bastian, asistentice na Studiju knjižničarstva i informacijskih znanosti na Simmons Collegeu u Bostonu, pod naslovom '*Play mas': carnival in the archives and the archives in carnival: records and community identity in the US Virgin Islands*' ('Play mas': karnevali u arhivima i arhivi na karnevalima: dokumenti i identitet zajednice na američkim Djevičanskim Otocima). U uvodnom dijelu članka ukazuje se na arhive kao izvore informacija dostupnih istraživačima postkolonijalnih i domorodačkih populacija. Međutim, ograničenja tekstualnih, prije svega činovničkih dokumenata dostupnih u arhivima, nagnala su ove istraživače da izvore traže izvan arhiva. U tom smislu, na primjeru 'Play mas' karnevala na američkim Djevičanskim Otocima, koji korijene vuče iz 18. stoljeća, u članku se istražuju obilježja karnevala i njegova potencijalna dokumentacijska vrijednost za istraživanje memorije i kulturnog identiteta manjinskih zajednica. S obzirom da niti jedna tehnika dokumentiranja (fotografiranje, audiovizualne snimke i dr.) ne može obuhvatiti karneval ili bilo koji kulturni događaj kao cjelinu, razvidno je kako se dokumentacija može odnositi samo na trenutak, ali nikad nije potpuna, jer kulturni izričaj nema kraja i uvijek postaje nešto drugo. Stoga zaključuje kako pored tradicionalnih zapisa ova tjeđan dana duga manifestacija također utjelovljuje kontinuum

lokalne kulture kroz raznolikost netradicionalnih zapisa koji prenose genealogije, folklorne običaje, običaje prehrane i povijest.

Drugi dvobroj iz 2009. godine također je specijalno izdanje posvećeno izlaganjima s Prve međunarodne konferencije održane 2008. godine u Edinburghu, u sklopu projekta *Investigating the Archive* (Istraživanje arhiva), pokrenutog s ciljem istraživanja uloge i obilježja arhiva.

Dvobroj započinje uvodom Patricie Whatley i Caroline Brown, pod naslovom *Along and against the grain: the philosophy of the archive; Papers from the first international conference of the Investigating the Archive project* (Za i protiv volje: filozofija arhiva; Radovi s 1. međunarodne konferencije projekta Istraživanje arhiva). Autorice naglašavaju kako se pitanja postavljena na konferenciji temelje na različitim interdisciplinarnim programima koji imaju utjecaj na stvaranje, tumačenje i upotrebu arhivskog gradiva. Riječ je o etičkim pitanjima i političkim formulacijama u vezi s korištenjem i zlouporabom arhivskog gradiva u specifičnim kontekstima te u bilježenju društvene, kulturne i osobne memorije i identiteta.

U članku Vernea Harrisa *Against the grain: psychologies and politics of secrecy* (Protiv volje: psihologija i politika izdavanja), ukazuje se na zatvorenost arhivističkog diskursa i protivljenje arhivista otvaranju i prihvaćanju utjecaja drugih disciplina. Tvrdi se kako su granice između „unutrašnjeg“ i „vanjskog“ uvijek bile popustljive, a suradnja s drugim disciplinama, profesijama i tradicijama može obogatiti arhivsku znanost i pristup arhivista interpretaciji arhivskog gradiva.

Slijedi članak Jamesa R. Girdwooda, polaznika doktorskog studija na Humanities Advances Technology and Information Institute (HATII), na Sveučilištu Glasgow, pod naslovom *(Re)Conceptualising mnemonic technology in light of hermeneutic ontology* (/Re/konceptualizacija mnemoničke tehnologije u svjetlu hermeneutičke ontologije). Polazeći od razvoja ontologije, autor ukazuje na postojanje triju konceptualno različitih diskursa u zapadnoj filozofskoj tradiciji: klasične, noetičke i hermeneutičke ontologije. Nastavlja raspravom o hermeneutičkoj ontologiji koja omogućava interpretaciju društveno-povijesnog postojanja i konteksta, uključujući razvoj i utjecaj različitih tehnologija, a to, tvrdi autor, omogućuje naše razumijevanje onoga što možemo nazvati „priroda i upotreba“ dokumenata i informacija. Tvrdi se kako mnemonički kapacitet i stav ljudskih bića, te povezanost tih kapaciteta i stavova kroz formiranje bića, ne bi trebalo razmatrati izolirano od razvoja raznih mnemoničkih tehnologija za upis, pohranu, organizaciju, pretraživanje i širenje informacija. Pri tome se u obzir uzima povijesni razvoj i implementacija primarnih lingvističkih tehnologija usmenosti, pismenosti, tiskane kulture te digitalne kulture u nastajanju.

Jennifer Meehan, arhivistica u Beinecke Rare Book & Manuscript Library, na Sveučilištu Yale, u članku pod naslovom *The archival nexus: rethinking the interplay of archival ideas about the nature, value, and use of records* (Arhivska veza: preispitivanje uzajamnog djelovanja arhivskih ideja o prirodi, vrijednosti i upotrebi dokumenata), razmatra koncept arhiva kao spone između dokumenta, stvaratelja, arhivista i korisnika. Nadalje, promišlja o tome, kako arhivska veza pruža okvire za razumijevanje različitih procesa razmišljanja (*meaning-making processes*), koji okružuju arhivsko gradivo unutar i izvan arhivskih spremišta, te preispituje ulogu arhivista i poziciju arhivistike u odnosu na druge discipline.

U zajedničkom članku Sarah Jones, Daisy Abbott i Seamusa Rossa *Redefining the performing arts archive* (Redefiniranje arhivskog gradiva o scenskim umjetnostima), postavljaju se pitanja o primjeni tradicionalne arhivske prakse u postupanju s gradivom nastalim u vezi sa scenskim izvedbama. S obzirom da su predstave živi događaji, za mnoge je ideja o njihovom dokumentiranju za buduće naraštaje neprikladna. U tu svrhu autori analiziraju izazove u vezi sa stvaranjem i skrbi o zapisima prolaznih umjetničkih formi, te specifične koncepte prikaza takvog gradiva. Otvoreni model arhiva, koji ohrabruje višestruko prikazivanje i dopušta kreativno ponovno korištenje i reinterpretaciju kako bi se duh scenskog nastupa održao živim, istražuje se kao budućnost arhiva scenskih umjetnosti. Iznose se primjeri radionica, koje umjesto prakse ostavljanja dokumenata o prošlim scenskim izvedbama na policama, nastoje ohrabriti njihovo korištenje kao izvora inspiracija. Na primjeru radova umjetnika Ruth MacLennan i Gustava Deutscha, demonstrira se kako arhivski materijali mogu biti rekontekstualizirani i ponovo predstavljeni publici. Zaključno, ukazuje se na potrebu ohrabivanja dijaloga i dopuštanja ponovnog izvođenja i rekontekstualizacije gradiva, tako da se predoče promjene njegovog značaja i sadržaja kroz vrijeme.

Idući je članak Elizabeth Shepherd, pod naslovom *Culture and evidence: or what good are the archives? Archives and archivists in twentieth century England* (Kultura i dokaz: ili, kakvo dobro su arhivi? Arhivi i arhivisti u Engleskoj u 20. stoljeću). Autorica polazi od tvrdnje da su arhivi osnovani kako bi omogućili obavljanje poslovnih aktivnosti i utvrđivanje odgovornosti, ali i kako bi podržali očekivanja demokratskih društava za transparentnošću i zaštitom građanskih prava. Istovremeno, oni su sakupljači izvornih materijala o povijesti i društvenom pamćenju. Navedene tvrdnje analiziraju se u kontekstu povijesnog razvoja arhiva i arhivske službe u Engleskoj u 20. stoljeću, pri čemu se ukazuje na temelje razumijevanja preduvjeta za razvoj moderne arhivske službe i upravljanja zapisima. Zaključno, razmatraju se neka od temeljnih arhivističkih pitanja: što su arhivi i koja je njihova svrha, služe li općem dobru i mogu li pridonijeti boljem društvu, možemo li mjeriti njihov doprinos i sl.

U članku Alistaira G. Tougha *Archives in sub-Saharan Africa half a century after independence* (Arhivi u supsaharskoj Africi pola stoljeća nakon nezavisnosti), u širem političkom i ekonomskom kontekstu analizira se razvoj arhivske službe i sustava upravljanja zapisima u anglofonskim zemljama Istočne i Centralne Afrike od stjecanja nezavisnosti do danas.

Slijedi članak Giulie Barrera, arhivistice u Italian Directorate General of Archives, pod naslovom *Of condors and judges: archival musings over a judicial investigation* (Od kondora i sudaca: arhivska razmišljanja o sudskoj istrazi). Članak se temelji na iskustvima koja je autorica stekla kao savjetnica za povijest Ureda rimskog tužitelja, prilikom sudjelovanja u trogodišnjoj sudskoj istrazi (2003-2006) u vezi s politički motiviranim ubojstvima 25 talijanskih državljana između 1973. i 1980. u raznim zemljama Latinske Amerike pod vojnim diktaturama. U članku se pokazuje kako rad međunarodnog pravosuđa rezultira stvaranjem složenih dosjea slučajeva s međunarodnim obilježjima te dovodi do međunarodnih i lokalnih sukoba oko pravnog položaja prikupljenih dokaza. Nadalje, raspravlja se o dostupnosti dosjea sa suđenja u vezi s kršenjem ljudskih prava i ukazuje na pomoć arhivista i arhivskih opisa izrađenih prema profesionalnim standardima u radu pravosuđa. Ističe se kako identifikacija arhivskih fondova i analiza strukture i nadležnosti institucije koja stvara ili traži do-

kument, može pomoći u identificiranju zapovjednog lanca, a time i odgovornosti u počinjenju zločina. Zaključuje kako dobar arhivistički opis pruža kvalitetnu pomoć u radu pravosuđa, a arhivisti pridonose zaštiti ljudskih prava ne samo kad sačuvaju i pohrane arhivsko gradivo sigurnosnih službi represivnih režima, već također i kad ih opisuju u skladu s profesionalnim standardima.

Posljednji je članak Ineke Deserno pod naslovom *The value of international business archives: the importance of the archives of multinational companies in shaping cultural identity* (Vrijednost međunarodnih poslovnih arhiva: važnost arhiva multinacionalnih kompanija u oblikovanju kulturnog identiteta). Autorica analizira društvenu vrijednost arhivskog gradiva nastalog radom multinacionalnih kompanija te ukazuje na važnost njegove dostupnosti. U nastavku članka preispituju se motivi zbog kojih multinacionalne kompanije osnivaju arhive te izazovi s kojima se pritom suočavaju. Ističe kako se arhivi multinacionalnih kompanija razlikuju od arhiva nacionalnih poslovnih kompanija, s obzirom da prve posluju u različitim zemljama, pa su zbog toga podređene različitim međunarodnim zakonima i propisima i susreću se s različitim spisovodstvenim sustavima i arhivskom praksom. Zaključno, analiziraju se odnosi multinacionalnih kompanija i modernog društva, javni učinci korporativnih aktivnosti i transparentnosti, a s aspekta gledanja Lesleya Richmonda i Karla Petera Ellerbrocka, važnost gradiva multinacionalnih kompanija u razumijevanju moderne povijesti i modernog društva u 21. stoljeću.

U **prvom broju** časopisa *Archival Science* iz **2010. godine** objavljena su četiri članka.

Prvi je članak Timothyja Johna Loveringa *British Colonial Administrations' registry systems: a comparative study of Northern Rhodesia and Nyasaland* (Sustavi uredskog poslovanja u administracijama britanskih kolonija: komparativna studija Sjeverne Rodezije i Nyasalanda). Autor analizira sustave uredskog poslovanja u Sjevernoj Rodeziji (danas Zambija) i susjednom Nyasalandu (danas Malavi), s posebnim naglaskom na utjecaj britanske spisovodstvene prakse na njihov razvoj. Zaključuje kako sve do 1940-ih nije bilo znatnijih britanskih utjecaja na organizaciju uprava u kolonijama, što je rezultiralo osmišljavanjem različitih, a u nekim slučajevima i slabih sustava uredskog poslovanja, temeljenih na individualnim inovacijama i rješenjima.

Slijedi članak Michelle Caswell pod naslovom *Khmer Rouge archives: accountability, truth, and memory in Cambodia* (Arhivi crvenih Kmera: odgovornost, istina i sjećanje u Kambodži). U članku se analizira uloga arhiva i Dokumentacijskog centra Kambodže (*Documentation Center of Cambodia*) u utvrđivanju odgovornosti, uspostavi istine te formiranju sjećanja u vezi sa zločinima crvenih Kmera u Kambodži u razdoblju 1975-1979. Unatoč značajnim doprinosima ispunjavanju ovih triju preduvjeta nužnih za oporavak Kambodže, ukazuje se na ograničenost arhiva u provođenju i ostvarivanju pravde za narod Kambodže, što je u domeni jedino nepristranog i stručnog suda.

Idući je članak Dharme Akmon, polaznice doktorskog studija na Sveučilištu Michigan, pod naslovom *Only with your permission: how rights holders respond (or don't respond) to request to display archival materials online* (Samo s vašim dopuštanjem: kako vlasnici prava odgovaraju /ili ne odgovaraju/ na zahtjeve za *on-line* prikazom arhivskog gradiva). Na primjeru projekta Sveučilišta Michigan (*Jon Cohen AIDS*

Research Collection Digitization Project) za osiguravanje autorskih prava, u svrhu on-line objave zbirke materijala Jona Cohena o AIDS-u, nastoji se ukazati na dugotrajnost i složenost procesa dobivanja autorskih prava, te utvrditi u kojoj su mjeri obilježja dokumenata i kategorije vlasnika prava povezane s prihvaćanjem ili odbijanjem zahtjeva za objavljivanjem. Analiza projekta, u kojem je pored J. Cohena identificirano još 1.377 pojedinačnih vlasnika autorskih prava, pokazuje koliko je vremena potrebno za kontaktiranje i pregovaranje s vlasnicima prava, te kako je najveća prepreka dobivanju dozvole za objavljivanje ignoriranje i neodgovaranje na tražene upite. Podaci pokazuju da komercijalni vlasnici prava češće odbijaju zahtjeve za objavljivanjem u odnosu na ostale tipove vlasnika prava. Konačno, zaključuje se kako poštivanje uobičajene politike objavljivanja samo dokumenata s jasno definiranim pravima, rezultira necjelovitim *on-line* zbirkama.

Posljednji je članak Johna Kallasa i Apostolosa Linardisa, pod naslovom *A question documentation model on the needs of comparative research* (Dokumentacijski model za pitanja iz upitnog obrasca u kontekstu potreba komparativnih istraživanja). Polazeći od upitnog obrasca, sastavljenog od podatkovne i komunikacijske sheme, kao osnovnog alata za organizaciju znanstvenih istraživanja, autori kreiraju i prezentiraju dokumentacijski model koji omogućuje otkrivanje sličnih pitanja unutar određene baze podataka. Tvrdi se kako ovakav model može uspješno riješiti dokumentacijske probleme komparativnih istraživanja i biti od pomoći istraživačima koji se bave sekundarnim analizama, u svrhu otkrivanja identičnih ili sličnih pitanja u različitim studijama.

U **drugom broju** časopisa *Archival Science* iz **2010. godine**, objavljena su tri članka.

U članku pod naslovom *'Nothing is the same as something else': significant properties and notions of identity and originality* ('Ništa nije identično drugome': temeljna obilježja i pojmovi istovjetnosti i izvornosti), Geoffrey Yeo razmatra mehanizme osiguravanja istovjetnosti i izvornosti digitalnih zapisa prilikom njihove migracije ili konverzije u svrhu pohrane, prikazivanja, transkripcije ili uređivanja. Autor postavlja pitanje do kada se, ako uopće, može vjerovati da je migrirani dokument jednak prethodnome, te raspravlja o primjeni tradicionalnog koncepta izvornika i kopije na digitalno gradivo.

Slijedi članak Donghee Sinn *Room for archives? Use of archival materials in No Gun Ri research* (Prostor za arhive? Korištenje arhivskog gradiva u istraživanju No Gun Ri masakra). Na primjeru iskustva istraživanja masovnih ubojstava korejskih izbjeglica u mjestu No Gun Ri tijekom Korejskog rata 1950. godine, autorica analizira korištenje arhivskih izvora i njihov udio u povijesnim istraživanjima. Istraživači masakra navode kako je ključne dokaze dala usmena povijest, pri čemu su arhivski dokumenti korišteni kako bi potvrdili činjenice. S obzirom da arhivski materijali u ovom slučaju nisu bili jedini izvori koje su istraživači koristili, niti su procijenjeni kao najbolji, zaključuje se kako arhivsko gradivo ima veću vrijednost kada se koristi kao dopuna drugih izvora. Shodno tome, ukazuje se na potrebu za aktivnijom akvizicijskom politikom arhiva prema različitim materijalima (usmena povijest, forenzički dokazi i dr.), kako bi bolje poslužili potrebama korisnika, a arhivsko gradivo imalo veći udio u njihovim istraživanjima.

Posljednji je članak Briena Brothmana *Perfect present, perfect gift: finding a place for archival consciousness in social theory* (Savršen dar, savršen poklon: pozicioniranje arhivske svijesti u društvenoj teoriji). Polazeći od koncepta kanadskog arhivista Arthura Doughtyja iz 1924. godine, koji je okarakterizirao arhive kao „poklon jedne generacije drugoj“, te u kontekstu društvene teorije, autor preispituje tradicionalni koncept arhiva kao ustanova za čuvanje i zaštitu gradiva.

Treći broj časopisa *Archival Science* iz **2010. godine**, specijalno je izdanje posvećeno izlaganjima s konferencije održane u siječnju 2009. godine u William Andrews Clark Memorial Library u Los Angelesu, na temu povijesti arhiva, tradicije zaštite gradiva i razvoja arhivske prakse u europskim zemljama od sredine 14. do sredine 19. stoljeća.

U predgovoru Randolpha C. Heada *Preface: Historical research on archive and knowledge cultures: an interdisciplinary wave* (Predgovor: povijesna istraživanja arhiva i poznavanje kulture: interdisciplinarni val), ukazuje se na zaokret dijela povjesničara tijekom posljednjeg desetljeća u smislu povratka arhivima, ne samo kao mjestima povijesnih istraživanja ili teorijskog koncepta, čija povijest i razvoj ukazuju, između ostalog, i na razvoj na arhivima utemeljene historiografije modernog Zapada. Također, u kontekstu djela Michaela Faucaulta *Archeology of Knowledge* (Arheologija znanja) i Jacquesa Derride *Archive Fever* (Arhivska groznica), ukazuje se na konceptualizaciju arhiva u postmodernoj teoriji.

U *Uvodu* Ann Blair obrazlaže usmjerenost ovog specijalnog izdanja na povijest europskih kasnosrednjovjekovnih i ranomodernih arhiva. Zaključuje kako su europski arhivi u razdoblju od 14. do 17. stoljeća bili formirani zbog brze i sve veće akumulacije dokumenata, povećanog straha od rizika gubitka dokumenata, te političkih motiva za osiguravanjem moći kroz prikupljanje, kontrolu i upotrebu dokumenata.

Slijedi članak Erica Ketelaara, profesora emeritusa na Sveučilištu u Amsterdamu, *Records out and archives in: early modern cities as creators of records and as communities of archives* (Registraturno gradivo izvan i u arhivima: ranomoderni gradovi kao stvaratelji registraturnog gradiva i kao zajednice arhiva). Autor prati tradiciju i razvoj sustava zaštite gradiva u talijanskim, njemačkim i engleskim gradovima tijekom 12. i 13. stoljeća, te ukazuje na njegovu dokaznu vrijednost kao osnovnog preduvjeta za njegovo čuvanje. Na tragu toga, ukazuje na zanemarivanje društvene funkcije dokumenata odnosno činjenice da je stvaranje, pohrana i upotreba dokumenata bila društvena i kulturna praksa, ugrađena u stvaranje i konstituiranje društava znanja u ranomodernim gradovima. Nadalje, u kontekstu teoretičara poput Schellenberga i Jenkinsona, polemizira o opravdanosti podjele gradiva na *records* (registraturno gradivo) i *archives* (arhivsko gradivo). Zaključuje kako takva podjela nije povijesno utemeljena, niti vrijedi za suvremene arhive.

Idući je članak Simona Teuschera, profesora srednjovjekovne povijesti na Sveučilištu u Zürichu, pod naslovom *Document collections, mobilized regulations, and the making of customary law at the end of the Middle Ages* (Zbirke dokumenata, propisi i stvaranje običajnog prava u kasnom srednjem vijeku). Temeljem analize kasnosrednjovjekovnih dokumenata s područja današnje Švicarske, autor postavlja tezu da je nastanak formalno organiziranih arhiva oko 1500. godine, bio dio važnog zaokreta

u vezi s pogledom na dokumente. Taj zaokret odnosi se na odmak od primarnog promatranja dokumenata kao svjedočanstava o prošlim nositeljima vlasti, prema povezivanju njihovog sadržaja s drugim tekstovima odnosno širim kontekstom. Tvrdi se kako su tehnike organizacije znanja, originalno razvijene u skolastičkim školama, prenesene na polje lokalnog prava i administracije. Pojedinačne povelje i rasute pravne norme objedinjuju se i organiziraju u nove forme tekstualnih zbirki, opremljenih istraživačkim alatima poput sadržaja i kazala (abecedarija). Na taj se način izdvojene norme integriraju u sveobuhvatni pravni sustav, a nove tehnike organizacije dokumenata mijenjaju postojeće odnose snaga, uslijed kojih doba arhiva postaje doba pravnika i svih onih koji pojedinačne dokumente promatraju i smještaju u širi kontekst.

Filippo De Vivo, viši predavač ranomoderne povijesti na Sveučilištu u Londonu, u članku pod naslovom *Ordering the archive in early modern Venice 1400-1650* (Upravljanje arhivima u ranomodernoj Veneciji 1400-1650), analizira kontekst nastanka, tehnike pohrane i sustave upravljanja zapisima u Veneciji od početka 15. do sredine 17. stoljeća. Ističe kako je politički sustav u Veneciji, istovremeno aristokratski i republikanski, imao važan utjecaj na stvaranje velike količine dokumenata i njihovo odlaganje. Također, zaključuje kako je briga oko osiguravanja tajnosti i ograničavanja pristupa pojedinim serijama dokumenata Senata, potaknula organizaciju arhiva. U tom kontekstu, analiziraju se dva osnovna principa organizacije gradiva: kronološki i tematski te razvoj prakse indeksiranja gradiva, pri čemu je najveća pozornost posvećena indeksiranju najtajnijih dokumenata. Zaključno navodi kako organizaciju i indeksiranje gradiva valja promatrati kao povijesni proces ovisan o političkim strukturama i povezan sa specifičnim razdobljima u povijesti Mletačke Republike.

U članku pod naslovom *From abbey to archive: managing texts and records in early modern England* (Od samostana do arhiva: upravljanje tekstovima i dokumentima u ranomodernoj Engleskoj), Nicholas Popper daje prikaz povijesti *State Paper Officea* osnovanog 1578. godine i analizira utjecaj reformacije na razvoj i širenje nacionalnih arhiva u 17. stoljeću. Ukazuje kako je decentraliziranoj praksi odlaganja i pohrane važnih političkih dokumenata, razvijenoj tijekom srednjeg i ranog novog vijeka, znatno pridonijela odluka Henrika VIII. o raspuštanju samostana, što je rezultiralo uništenjem odnosno raspršivanjem mnogih srednjovjekovnih tekstova i spisa. No, istovremeno je podvrgavanje kritici i preispitivanje od strane reformatora papinske vlasti nad Engleskom crkvom tijekom srednjeg vijeka, potaknulo praksu sustavnog prikupljanja i katalogiziranja rasutog gradiva od šireg državnog značaja. U kontekstu 16. i 17. stoljeća autor prati rad na prikupljanju i katalogiziranju gradiva Johna Llanda, Johna Balea, Matthewa Parkera, Francisa Walsinghama, Roberta Bealea, Williama Lambardea, Arthura Agardea i posebno Thomasa Wilsona, njihov doprinos uvođenju sustavne skrbi o gradivu te razvoj *State Paper Officea* kao organizirane arhivske ustanove sposobne za pohranu i čuvanje gradiva nastalog radom engleskih političkih struktura.

Slijedi članak Arndta Brendeckea, predstojnika katedre za latinsko-američku povijest i kulturu na Sveučilištu u Bernu, pod naslovom *'Arca, archivillo, archivo': the keeping, use and status of historical documents about the Spanish Conquista* (Škrinje, privatne zbirke dokumenata, državni arhivi: korištenje i status povijesnih dokumenata o španjolskim osvajačima). Razvijajući relativistički koncept predmodernog ar-

hiva, te nastojeći utvrditi mehanizme čuvanja i korištenja gradiva o španjolskim osvajačima, autor razmatra međuovisnost između znanja unutar i onog izvan arhiva. Polazi od pretpostavke kako su tijekom 16. stoljeća zbirke dokumenata o španjolskim osvajačima cirkulirale među ljudima i nisu bile trajno pohranjene u određenim arhivskim prostorima, poput škrinja na zaključavanje (*arcas*), privatnim zbirkama dokumenata (*archivillos*) ili stvarnim državnim arhivima (*archivos*). Prati i razvoj inicijative za stvaranje središnjih arhiva koji ne prikupljaju samo kraljevske dokumente, već znatno širi spektar povelja povezanih s plemićima i vazalima cijelog kraljevstva, te osnivanje Simancasa kao središnjeg arhiva u 16. stoljeću.

Markus Friedrich, u članku pod naslovom *Archives as networks: the geography of record-keeping in the Society of Jesus 1540-1773* (Arhivi kao mreže: zemljopisna mreža arhiva Družbe Isusove 1540-1773), istražuje obilježja arhiva i mehanizme čuvanja gradiva ovog značajnog rimokatoličkog reda. Tvrdi kako kvaliteta i količina sačuvanih izvora omogućavaju vrlo detaljnu rekonstrukciju ne samo zamišljenog funkcioniranja arhiva, već i njihovog stvarnog rada. Temeljem analize obilježja središnjeg arhiva Družbe Isusove u Rimu, te provincijalnih i lokalnih arhiva na području Njemačke, Austrije, Češke i Belgije, zaključuje kako je red sustavno razvijao mrežu arhiva koji su u bitnome oslikavali njegov institucionalni okvir i hijerarhijsku strukturu. S obzirom da je centralizirana arhivska praksa bila vrlo rijetka u ranomodernoj Europi, većina država i organizacija oslanjala se na mnoštvo arhiva, formiranih na povijesnim temeljima ili s ciljem ispunjavanja administrativnih funkcija. Shodno tome, zaključuje kako mreža arhiva Družbe Isusove oslikava mogućnosti, ali i izazove do kojih dolazi prilikom oslanjanja na više arhiva raširenih u prostoru različitih prema institucionalnoj hijerarhiji i funkcijama.

Slijedi članak Mareike Menne, pod naslovom *Confession, confusion, and rule in a box? Archival accumulation in northwestern Germany in the age of confessionalization* (Ispovijedanje vjere, zbunjenost i vlast u škrinji? Arhivsko gomilanje u sjeverozapadnoj Njemačkoj u vrijeme vjerskog ispovijedanja). Autorica analizira akumulaciju gradiva u crkvenim i svjetovnim kneževinama u sjeverozapadnoj Njemačkoj u 17. stoljeću u razdoblju tzv. konfesionalizacije, tj. izgrađivanja zasebnih identiteta i od strane protestanata i od strane katolika, s ciljem učvršćivanja na područjima na kojima su prisutni. Tvrdi kako su vjerske tenzije izravno utjecale i na arhive, na način da arhivi sami, njihova organizacija te arhivisti, također postaju protagonisti i subjekti konfesionalizacije. Tako su, ističe se, katolički i redovnički arhivi bili usmjereni prema trajnim pisanim dokumentima i povijesnoj tradiciji, a u protestantskim kneževinama nailazimo na potrebu za novom poviješću kreiranjem novog identiteta i novih arhiva.

Idući je članak Daniele Saxer *Archival objects in motion: historians' appropriation of sources in nineteenth-century Austria and Switzerland* (Arhivski objekti u pokretu: prisvajanje izvora od strane povjesničara u Austriji i Švicarskoj u 19. stoljeću). Na primjeru izdavanja *Schweizerische Urkundregister 1863-1877*, registra svih ranosrednjovjekovnih i kasnosrednjovjekovnih povelja s područja Švicarske i edicije *Monumenta graphica medii aevi ex archivis et bibliothecis imperii Austriaci collecta 1859-1883*, autorica istražuje društvene, materijalne i spoznajne prakse povjesničara i njihovih suradnika uključenih u tekstualnu i vizualnu reprodukciju povijesnih izvora u Austriji i Švicarskoj u 19. stoljeću. Zaključuje kako su znanstveni razlozi povjesničara glede odabira izvora za objavljivanje bili ograničeni konkurentskim interesima, cilje-

vima i interpretacijama arhivista, amatera iz raznih profesionalnih područja, tj. svih drugih aktera uključenih u polje povijesne prakse. Shodno tome, povijesno istraživanje u ovim se okolnostima pojavljuje kao pregovarajuća društvena praksa. Nadalje, arhivi se ne pojavljuju kao središnje mjesto povijesnih istraživanja, već samo kao jedno od mnogih mjesta rada povjesničara, koji se prilikom dolaska u arhiv susreću s već postojećim kontekstom arhivskog reda i definiranim stupnjem i oblikom dostupnosti traženih izvora. Konačno, dislokacija i umetanje izvora u novi kontekst, njihovim umnožavanjem u objavljenim izdanjima, registrima i faksimilima, mijenja njihov status. Zaključno se ističe kako navedeni primjeri predstavljaju širi trend u praksi objavljivanja izvora u 19. stoljeću, čiji je cilj stvaranje sekundarnog nacionalnog korpusa izvora kao alata za istraživanje nacionalne povijesti.

Ovo specijalno izdanje završava pogovorom Anne Gilliland, pod naslovom *Afterword: in and out of the archives* (Pogovor: u arhivima i izvan arhiva). Ističe kako su, osim Erica Ketelaara, autori svih prikazanih članaka povjesničari, koje su njihova povijesna istraživanja navela da postanu istraživači arhiva. Ocjenjujući pristup sadržan u većini radova u kontekstu suvremenih nastojanja u arhivskoj znanosti i među suvremenim istraživačima, zaključuje kako svaki autor, neovisno o tome usredotočuje li se na arhive kao mjesta, praksu, zajednicu ili dokumente, donosi priču koja istražuje i izražava ne toliko arhivski sadržaj, koliko arhivski aparat i njegov odnos prema znanju i moći.

U **četvrtom broju** časopisa *Archival Science* iz **2010. godine**, objavljena su 4 članka.

Eric Ketelaar, jedan od glavnih urednika navedenog časopisa, u članku pod naslovom *Ten years of Archival Science* (Deset godina časopisa *Archival Science*), donosi bibliometrijsku analizu izdanja časopisa tijekom prvih deset godina izlazenja. Ukazuje na interdisciplinarnost i interkulturalnost časopisa te promoviranje razvoja arhivske znanosti kao zasebne i autonomne znanstvene discipline, kao njegove osnovne zadaće.

Slijedi članak Livie Iacovino, vanjske suradnice na Sveučilištu Monash u Australiji, pod naslovom *Rethinking archival, ethical and legal frameworks for records of Indigenous Australian communities: a participant relationship model of rights and responsibilities* (Promišljanje arhivističkih, etičkih i pravnih okvira dokumenata domorodačkih australskih zajednica: sudjelujući odnos modela prava i odgovornosti). Autorica ističe kako se znanje domorodačkih zajednica sakupljeno u različitim formama može locirati u arhivima, muzejima, knjižnicama, umjetničkim galerijama i privatnim organizacijama u kojima vlasništvo i povezana prava nad materijalima variraju i često su sporni. Navodi kako je moguće identificirati brojne pravne i arhivske barijere u realizaciji domorodačkih prava nad dokumentima u Australiji. Shodno tome, ukazuje na potrebu reforme arhivske prakse, predlaže „sudjelujući model prava i odgovornosti“ te arhivističke, etičke i pravne smjernice za ostvarivanje domorodačkih prava. Tvrdi kako bi okvir ljudskih prava, koji uključuje tradicionalne zakone i običaje domorodačkih skupina, trebao osigurati i zakonsku bazu za proširenje specijalnih prava na dokumente domorodačkih zajednica. Također, arhivska teorija i praksa trebale bi se preusmjeriti na subjekt dokumenta - u ovom slučaju pripadnike domorodačke zajednice - kao koautora, bilo kao pojedinca ili grupu s pravima i odgo-

vornostima nad dokumentom, neovisno o tome da li je sudjelovanje u njegovu stvaranju bilo dobrovoljno ili ne.

U članku pod naslovom *Yours ever (well, maybe): studies and signposts in letter writing* (Tvoj uvijek /dobro, možda/: studije i smjernice u pisanju pisama), Richard J. Cox, profesor na Sveučilištu u Pittsburghu analizira grupu popularnih i znanstvenih studija o metodologiji pisanja pisama. Riječ je o studijama u kojima se kritizira upotreba e-maila, priručnicima koji argumentiraju zašto rukom pisana pisma još uvijek imaju vrijednost, povijesnim i književnim studijama o ulozi pisama u prošlosti i njihovom utjecaju na sadašnje stavove o digitalnim komunikacijskim tehnologijama, te futurističkim predviđanjima o tome kako ćemo funkcionirati kao osobni arhivisti čuvajući svaki dokument, uključujući i e-mail.

Posljednji je članak Fiorelle Foscari, asistentice na Sveučilištu u Torontu, *Understanding the context of records creation and use: 'Hard' versus 'soft' approaches to records management* (Razumijevanje konteksta nastanka dokumenata i njihovog korištenja: 'čvrsti' nasuprot 'blažih' pristupa spisovodstvu). Autorica tvrdi kako se spisovodstvo u suvremenim organizacijama oslanja na sustave upravljanja elektroničkim podacima (*electronic records management systems*, ERMS) ili sustave upravljanja elektroničkim dokumentima i podacima (*electronic document and records management systems*, EDRMS), čija su svojstva i djelovanje najvećim dijelom utemeljeni na postojećim standardima, poput norme ISO 15489 i MoReq2. Međutim, zaključuje kako je glavni nedostatak sadašnjih spisovodstvenih metodologija i prakse neadekvatno razumijevanje „sustava ljudskih aktivnosti“, u kojima spisovoditelji djeluju kao posrednici prilikom migracije dokumenata u digitalni repozitorij. Postavlja pitanje jesu li spisovoditelji dovoljno opremljeni kako bi mogli ispuniti zadaću posrednika odnosno, da li njihov pristup implementaciji ERMS funkcionalnosti (klasifikacijski planovi, rokovi čuvanja, metapodaci i dr.) odgovara specifičnim obilježjima sustava ljudskih aktivnosti. Iako se u spisovodstvenoj i arhivističkoj literaturi prepoznaje da je upravljanje aktivnim životnim ciklusom dokumenata presudno za njihovo „preživljavanje“ kao dokaza aktivnosti, zaključuje se kako kontekst u kojem su dokumenti nastali, prikupljeni, korišteni odnosno selektivno sačuvani, nije istražen u potpunosti. Shodno tome, tvrdi se kako alternativni, „blaži“ pristupi analizi organizacijskih funkcija i struktura, mogu korisno dopuniti „čvrste“ pristupe, kreirane od strane informatičara i spisovodstvenih stručnjaka, a kao potencijalna rješenja prezentiraju tri međusobno povezana teorijska i metodološka okvira: „metodologija blagog sustava“ (*Soft Systems Methodology*), „prilagodljiva strukturalna teorija“ (*Adaptive Structuration Theory*) i „teorija žanra“ (*Genre Theory*).

Nenad Bukvić

Journal of the Society of Archivists, 29, 2(2008); 30, 1-2(2009); 31, 1-2(2010)

Drugi broj ovog časopisa za **2008. godinu** počinje člankom Gerrya Slatera *Confessions of an Archivist* (Ispovijest arhivista). Slater kao umirovljeni arhivist osvrće se na svoj tridesetogodišnji rad u Državnom arhivu Sjeverne Irske. Samokritički govori kako je više brinuo o zaštiti gradiva, nego o potrebama korisnika, „štiteći“ gradivo od